

PATAKI ANETT

A csucsai kastély asszonya

Bertát már több mint egy hete gyötörte a láz. A függönyöket behúzták, de a nyitott ablakon néha-néha betáncoló szellő magával hozta a falak tövébe ültetett szegfű illatát. Amikor nem kínoztta a fájdalom, megpróbálta elképzelni a pimaszul csíkos szirmokat. Kalapra lehetne tűzni a szászínű fejeket, vagy férfiak gomblyukaiba, ártatlan délutáni piknikeken. Alább a birtokon folyik a Sebes-Körös, egy kicsit arrébb ritka a nád és a tisztáson ülve lehet nézni, ahogy zúg a folyó. Kellemes az idő ott júniusban, még szűnyog sincsen sok ilyenkor. Egyik nap kérte a cselédet, hozzon fel neki a szegfűből pár szálat, de az ráripakodott, hogy virágot a halottakra visznek. Életben kellett hát maradnia, ha bele akart szagolni azokba a recés kis szirmokba, mert halottnak a virág már éppoly felesleges, mint a csók.

Édesapára vitték a virágot mindig, Édesanya, ő meg a Károlyka, ki a temető legeslegszejére. A borostyán az évek alatt lassan lemászott a közeli fenyőkről és szelíden fonta be a sírt. Nem vágták le róla, csak a gazt húzogatták, amíg az anyjuk elhelyezte középen a jácintokat. Addig jártak ki, amíg ott éltek Kolozsban. Pestről többé már nem utaztak le ezért.

A tanítóképző szabadnapjain a lányok egymásnak tűzködték a boglárkákat és az ibolyákat a tarkójukon hordott chignon kontyokba, és úgy lépdelték a Városligetben a sikkes paraplikkal a kezükben, mint az igazi úri kisasszonyok. Nem is mindenki akart tanítónő lenni, de Berta igen. Számolta a napokat, amíg a saját lábára állhat. Ott állt előtte példaképnek az igazgatónő, Zirzen Janka, aki férj nélkül is megállta a helyét az életben, és nyomot hagyott a világban. Az anyját is erős asszonnak tartotta, de sosem felejthette el, hogy rokonaik kegyéből élhetnek csak úgy, ahogy. Miklós bácsi fizette a tanítóképzőt is. Berta már az első pillanatban elhatározta, egyszer kamatostul visszafizeti neki az egészszet, vagy ha mást nem, majd gondját viseli idősebb korában. Bárhogy is, irtózott attól, hogy adóssággal hagyja itt ezt a világot.

Aztán a Miklós bácsi hirtelen azt mondta, legyen a felesége. Berta elszégyellte magát. Nem tudta, ő biztatta-e erre a nagybátyját valahogy, vagy talán ez a köztudott ár egy életnyi támogatásért. A tanárképző csak circusz volt, feleség lesz belőle, szorosan a családban marad, mint ahogy a régi arisztokráciánál volt szokásban. Édesanyja ágált ellene, azt mondta, nem való az ilyen, náluk sosem történt ilyesmi, és bármennyit is segített

PATAKI ANETT (Székesfehérvár) mesterhallgató a Károli Gáspár Református Egyetem japanológia szakán. Az alapképzést A Tan Kapuja Buddhista Főiskolán végezte, jelenleg csereévéét tölti Japánban, a Fukushima Egyetemen. Versei, meséi, novellái jelentek meg antológiákban és folyóiratokban (Helikon, Látó). A 2018. évi Tabéry Géza novellapályázat megosztott második díjasa.

rajtuk a fivére, elment az esze, ha azt hiszi, hogy az ő leánya lesz majd az asszonya. Aztán Berta igent mondott.

Az anyja haragja megnyugtatta Bertát. Hát nem erre szánták, nem cserélték el a Miklós bácsi pénzére, akinek bár talán kezdettől ez volt a terve, rajongása mégiscsak hízelgő volt egy kicsit. Nem azért mondott igent, mert vonzotta volna bármi is a nagybátyjához, aki apja helyett apja volt, hanem mert úgy érezte, így kell letudni a tartozást. Ha ezt visszautasítja, Miklós bácsi hátat fordít az egész családnak. Károly még nem fejezte be az iskolát, festeni szeret. Csodaszép színeket kapott tavaly karácsonyra, Bécsből rendelte őket a bácsi. Azzal vigasztalta magát, hogy ráér még tanítani. Húszévesen hebrencsnek tartanák, most férjhez megy, szül egy vagy két gyereket, tíz év múlva pedig már ő tanítja őket írni és olvasni valamelyik elemiben.

Csucsán nem volt iskola. Arra gondolt, ő alapít majd egyet itt, akár a kastélyban, amit Miklós bácsi az ő egyetlen szavára építtetett. Minden új volt még, a betegszoba falait a tavalyi divat szerint festették, a szőnyegetek külföldről hozatták. Berta most nem tudott gyönyörködni a színekben és a mintákban. Csak a szegfűillatot szomjazta nagyon, főleg éjszaka, amikor zárva tartották az ablakot. Ilyenkor rázta őt a hideg a legjobban.

Álmában az iskolapadban ült és egy szigorú tanító, kezében pálcával, nagy dörrenő hangon szólította fel.

– Törökfalvi Török Berta!

– Igenis, tanító úr! – ugrott fel Berta a helyéről. Körülötte nagy szemű kisgyermek, csak ő volt ilyen hosszú nyúlt alak. A pad apróra zsugorodott mellette, nem nyújtott semmi védelmet.

– Hát maga még egy gyermeket sem tud világra hozni rendesen!? – harasant fel a tanító.

– Világra hoztam én azt, kérem szépen. Azt mondják, egészséges! – védekezett Berta, mire a tanító az asztalra csapott a pálcával.

– És maga hogy néz ki, fiam!? Szedje már össze magát!

– Nem lehet... a lázat ki kell heverni – dadogta Berta, és közben zihálni kezdett.

– Isten haragja ez – szólt a tanító most szelídebben. – Az Isten haragja ez a szodómiáért.

– Arról... nem én döntöttem így – hebegte a lány és már forgott vele a szoba. Homályosan látta, ahogy a tanító közelebb lépdel. A férfi megállította a falakat körülötte, így tisztán láthatta az arcát. Nem egy vidéki tanító állt előtte, hanem az édesapja, az egykori főszolgabíró.

– Hát ki? – kérdezte.

Berta erősen gondolkodott a válaszon, ki akarta menteni magát, meg kellett ezt magyaráznia az édesapjának, de akkor lassan kihúzta a teremből egy hang, ami sűrűn szólongatta. A szolgálólány volt az, riadtan nézett rá.

– Asszonyom... jaj, asszonyom, hála istennek! – könnyebbült meg, ahogy az úrnő lázálma véget ért.

– Hála... – lehelte Berta és nagyot sóhajtott, amikor a cseléd friss borogatást helyezett a homlokára.

Ehhez a házassághoz Istennek nem sok köze volt. Istent nem érdeklik a rokonházasságok. Ebbe csak a királynak volt beleszólása, de ő nem ellemezte. Végül a Kálvin téri templom sem szakadt rájuk. Ezek után Berta már nem tartott attól, hogy magára haragított volna ezzel bárkit is. Meglett az esküvő, a nász, az állapot. Kérésére felépült a csucsai kastély. Csak arra nem számított, hogy Miklós bácsi annyira büszke lesz majd rá, hogy nem engedi máshol világra jönni az örököst. Berta hozzászokott Pesthez, meg az orvosokhoz, falusi bábával szülni kész időutazás volt számára. Ha valakit hibáztatott az állapotáért, akkor az a férfiak csökönysége volt. Mert ők jobban tudnak mindent, a nőket meg csak betereplik az istállóba, mint a barmokat, hogy tegyék a dolgukat, és hozzanak a világra még több férfit.

Amikor a Bertukát a kezébe adták, elmosolyodott. Halálosan kimerült, de alig bírta elengedni az apró, sötét hajú csecsemőt. A Zirzen Janka jutott róla eszébe, olyan mélyek voltak a ráncai, és olyan szigorúan nézett erre a világra. Abban a pillanatban nem bánta a körülményeket. Ott voltak a cselédek, a bába, az édesanyja, a leánya és ő maga. Csak nők és harmónia, az ablakból a békés nyári délután áradt befelé, messze látszottak a szemközti hegyek. Fűszagot érzett, nemrég kaszálhattak az állatoknak. Melléhez vette Bertukát és úgy érezte, minden rendben van, majd ők ketten lesznek itt a csucsai kastélyban, mit kastély, legyen inkább vár! A két Berta, a nagymamával együtt három, a vár úrnői majd szedik a gyöngyvirágot a kertben, és nem fog bánni semmit. Estére felszökött a láza, és a Bertukát nem hozták be többet.

Miklós bácsit is csak homályosan látta, akkor járt itt, amikor nem volt eszméletén. Nem mondták neki, anélkül is tudta, hogy csalódott. Fiút akart. Rögtön elsőre örököst kellett volna szülnie, mert bár Berta még fiatal volt, a bácsi lassan már az ötvenet taposta. Berta minden alkalommal elmormolt egy miatyánkot, ha azon kapta magát, hogy mosolyog, amiért először magának szült gyermeket, nem pedig a férjének, a férfiaknak, a politikának. Nem akarta ő ezt szabotálni, tudta, hogy ez a dolgok rendje, de hiányoztak a barátnői a tanítóképzőből és kezdettől úgy gondolt erre a gyermekre, hogy majd ő lesz az, aki enyhíti a magányát.

Berta számára már összefolytak a napok, álmában sokszor látta a gyermeket, játszani, felnőni, utazni, élni. Ilyenkor mosolygott. Máskor meg rémálmok gyötörték az apró iskolapadban, az apja sírjánál, vagy sosem látott képek anyai nagyszüleiről, akiket kivégeztek a román parasztok '48-ban. Nem mondtak neki semmit. Azt sem, amit a városból kéretett orvos mondott az egyre súlyosbodó állapotáról. Meg azt sem, hogy a férje látni sem akarja a csecsemőt. Alig volt már magánál, amikor az édesanyja jég-

hideg kezével szorította az övét, és két ima között azt rebegte, hogy majd ő vigyázni fog a Bertukára.

Most ő akart lenni a Bertuka. Kicsi és puha és gondtalan. Jól bebugyolálva az évszázados kelengyébe, valaki forró mellén, szeretetben. Ahol nem fáj és ég belülről a teste, és ahol még nincsenek elveszett álmai. Képzletben felült az ágyon és ráhajolt az édesanyja szoknyájára.

– Én vagyok az, a Bertuka – suttogta forró ajkain, de már nem hallotta őt senki.